

A csapda

Beállt a jég, a Bajkálon is, át lehet kelni rajta, a folyókon is, át lehet járni rajtuk, de aludni jobb, jobb lenne, a tajga is alszik. Hó alatt szunnyad a perje, a májmoha, a ternye, az áfonya, durmol a medve, a nyestkutya, a csíkos mókus, az ugróegér. Két napja nem ettem.

Messze van Irkutszk, Kelet Párizsa, ahová visznek, majd ha lenyúztak, szélsébes mozdulatokkal, avatott kezek. Ha ügyesek, úgy egyben marad majd, szinte a húsos formáját tartja az irhám, mondod, mintha nem tudnám. Van, aki fejnél kezdi a fejtést, van, aki hátsó lábánál, sietni kell, legjobb még ott a csapdánál, be ne szennyezze vérfolt a bőrt, hajrá!, hájtól, inaktól megszabadítani késsel, kikaparítva a szemgolyót, megtartva a pofát a kifejezéssel, ujjakat egyenként kimentelve belülről, kihúzva a lompos szőrből a farkat, és megvagy, ég veled, test!

Muszáj vadásznom egyet. Az odúban amúgy is csípnek a bolhák, sok a serke. A vész-kijáratot választom, négy van belőle, a legtávolabb. Jó laza ez a magas hó. Ködbe fúródik az orrom. Hallom, cinkera raj hussan, valahol csattog egy szajkó.

Keresd, mondod, a kereskedelmet keresd, ott kereskedj, van mit, ne légy rest, keresd! A kereskedelem megy, megy, mint a nap az égen, egy van belőle, ki ne hallott volna felőle, világkereskedelem! Megy-megy, egyelőre megy, előre megy, nagy üzlet, világnagy, amerre megy, emlegetik a nevünket, várnak, keresnek bennünket.

Én is keresem, a keresletünk nagy titkát keresem, hogy miért követel minket ilyen hevesen, ilyen parancsolóan, ilyen felséges többesen. Keresem, kutatom, érteném szívesen, de fel nem foghatom, mitől hajtunk ekkora hasznot, mit eszik rajtunk a kereskedelem?

Ez nem olyan éhség, mint az enyém, mondod, aki két napja nem ettem, és lám, elhagyom a fészket, amit egy cirbolyában építettem, rönkben-gyökérzetben, szőrből, tollból, mohából, morzsáló fából, álcájáratok sorából, ez nem olyan éhség. Más hajtja a világot, más, a kereskedelmet, nem ez. Hanem a meglévőn túli hitele, a világ előre vitele.

Lassan itt a félhomály, engem ez hajt, nekivágok. Nesztelen szökdelek, mindig a saját nyomomba lépve, így csak két láb hagy nyomot, megtévesztve az ellenséget. A havon a hiúzt is faképnél hagyom, gyors vagyok, a mély hóban sem süllyedek el, te is tudod, nekem szőrös a talpam! Jól kistafirozott veled a természet, ugyanakkor megvonta tőlem a téli nyugalmat. Nem öröm! Ahogy az utat töröm, ez rág örökké bennem: a mormota alhat, a medve is alhat, nekem mért kell télen is ennem?

A gondolkodás csapda, ne törjem a fejem, nem áll jól nekem, megárt a szépségemnek, a testi épségemnek, azt veszélyeztettem, ha sokat okoskodom, akadékoskodom, ezt mondod, ahelyett hogy élvezném a napot, amit a Jóisten adott. Hisz volt idő, emlékezhetem, mikor más nap is süttött, nem egy, de három, há-

rom nap süttött és perzselt a világon, és nekem, aki eggyel is bőven beérhetem, felperzselődött az élőhelyem, a hazám. Majd megvett az isten melege, az isteneké, a három napé, kiszáradtak a folyók, a tavak, felfordultak a halak, elolvadt a hegyek csúcsán a jég. Elasztak az erdők, eltűntek a fenyők, a magvas tobozok, a dalos madarak, kivesztek a pockok, az egerek, megszűnt az ingyen ebéd, a szokásos kivételezés, a természet forrt-fortyogott, akkora volt a felmelegedés.

Jó, hogy mondd. Vézrik a szíveim az elődeimért, akik annyit küzdöttek értem, azért, hogy egyszer én tehessek ezért az élőhelyért, hogy lejárvam többször egy héten. Itt a tisztás a lucosban, nézem, a fák közt mi van: császármadár? Ugyan! Pirók dalol egy bokron hangosan. Átszaladok a folyó jegén, ott a vörösfenyők között a hely, oda rejtettem el pár napja egy siketfajd maradvékát. Valaki itt járt, a cserjésben véres tollak szanaszéjjel. Ki lehetett az? Mindjárt éhen veszek és megöl a szégyen. Hú, de melegem lett!

Erre gondolj, ezt mondd mindig, ha elhagy a vadászszerecse, erre, a hajdani melegre, a nagy közös rettenetre, a kis híján végzetesre, amikor nyomozol. Meg arra is gondolj mindig, ezt is mondd, hogy ha nagy a baj, közel a menekvés. Mert emlékezz vissza, mondd, senki se tudja, a forróság mivé fajulhatott volna, meddig tűzhetett volna a három nap, ha a folytonos jajveszékre, az általános sivalkodásra, a vesztét érző élővilágra válaszul nem áll elő a megmentő, egy ifjesítő. Lehet, hogy egyetlen hős, lehet, hogy egész nép feszített íjat és kezdte lőni az eget. És egy napot, egy perzselő égi sárkányt, egy jégolvasztót biztosan leszedett. Vagy kettőt, vagy ki tudja, hányat, mindenesetre a tikkasztó hőségnek vége szakadt.

Futok tovább, napi húsz versztát simán lenyomok. Ni, itt egy patak, ami nem fagyott be. Követem a partvonalat. Elég. Most átúszom. Hoppá, egy mókus a tisztáson. Még az ősszel ide spájzolta el a moha alá a cirbolyafenyő magvait. Jött a raktárt felélni. Nem fog sokáig élni, mert elkapom. Nem észrevesz a hülye szajkó és elijeszti? Fáról fára üldözöm, de ez az ő tornaszere, a koronák emelete, úgy otthagya, mint Szent Pál az oláhokat. Madarak viháncolnak a lucon, ők bezzeg dőzsölnek; potyognak a hóra a vékony tobozpikelyek. Egy kidőlt fa tövében erdei pockok nyomai. A nyomhagyók is időnként elém ködlenek. Utol is érném őket, ha nem terhelnéd rám ezt a régi történetet.

A tengerről beúszó pára ott lebegett a föld felett, aláereszkedett, a folyók sziklaorra eleredt, csupa víz lett a föld arca, kiütött rajta a zöld borosta, a fátlan pusztaság helyét tajga foglalta el ismét, szapora erdei pockok szaladoztak, szöcske-egerek, rövid nyarak és hosszú telek, darazsak, szúnyogok, legyek; fel lett szolgálva a régi menü, a természet önkiszolgáló éttermet üzemeltetett. Ti pedig, kistragadozók, fürgék és élvetegek, birtokba vettétek a paradicsomi búvóhelyeket, újakat és régieket, Mandzsúriától az Urálig és még tovább, Karéliáig, telefialtátok az odúkat, a föld felett, a föld alatt, s azt hittétek, most már mindörökre minden megint a régi kerékvágásban halad.

Hitte a nyavalya, az erdőben nem is volt kerék, nemhogy kerékvágás, annál inkább kiszúrt velünk már akkor is a napjárás; abból ered a széljárás, nem? Ma is milyen? Hiába érzem én messziről a zsákmány szagát, ha az én illatom orrába száll minden nyúlnak, pocoknak, siketfajdnak! Ezzel szemben tele van csapdával a tajga, nincs olyan tereptárgy, ami ne valami kelepcebe csalna. És erre sütt az isten napja!

Mindennek ára van, ti meg úgy tettetek, mint akinek a számlája rendben van, rendezve van, mint aki mindent előre fizetett. Hogy képzeltek, mire néztétek a napot? Egy repülő kályha, egy magától égő máglya, ami önként és dalolva lo-

bog? Lobog és ropog mindenkiért az idők végezetéig? Ingyen és bérmentve, végestelen-végig? És mit gondoltok, mi röpíti az égre, mi tartja a pályán? És hogyan lesz úrrá éjszaka a saját hiányán? A fény fenntartása nem kerül semmibe? Mindenkinek alanyi jogon jár a nap melege? Hohó, barátom, ne légy ily mohó, a látszatnak ne dőlj be; hogy van, aki csak kap és semmit sem ad, hogy a világ mehet így előre! Azért mondom, mondod ilyenkor, amikor ideérsz az érvelésben, hogy te is értsd, azért mondom így, hogy neked is világos legyen: a világ múltában is van, fogyásban, nem csak telésben, nem csak növésben, és akire a múltás árnyéka vetül, az nyakig ül a fenyegetésben. Még maga a nap, az égi tűz is ilyen, az sem áll, az sincs állandó helyen, hol fent, hol lent; halad veszélyesen, át a veszélyeken. Mi lesz, ha a Tejút is befagy, és jéggé dermed a nap, vagy előterem egy hős, egy újabb égre lövöldözős, és kioltja az égi fáklyát?

Mi lesz, mi lesz? Mi mit tehetünk ez ellen? Mi, akiből úgysis gerezna lesz? Alig pár évet élhetünk, és akkor is csak éhezünk. Mi sötétben is látunk, nekünk nem lesz hiányunk. Ha megengeded, mi várunk. Most én is várok reggelig, de látod, a zsákmány elszőkik.

Ezt nem várhatja meg a világ, nem nézheti tétlenül, hogy elvegyék tőle világoosságát, melege forrását: fényvédelem, napvédelem, ez a dolga mindenkinek! Senki úgy meg ne nőhessen, hogy egy napot lelőhessen! Ne lehessen akkora hős, ne lehessen olyan erős! Húzzuk össze magunkat, fogjuk vissza társunkat, érzjük be a kevéssel, a mindennap evéssel, és ha szükség van ránk, ne féltünk az irhánk, gyorsak vagyunk, gyorsan halunk, abból, amit vételeztünk, valamennyit letörlesztünk, kicsi fény, kicsi hő a közösbe vihető, az élet fényvető, fényvisszatérítő; aki adja, visszakapja, visszaszívja sugarát, visszanyeli melegét az ég, de meg nem tartja, beforgatja, be a családi vállalatba, állandóan fialtatja, mert ő az élet apja, az élet napja.

Mindig erre fordítod a szót, a forgásra, a körre, ami nyitott, mégis bezárul, ami a napot használja forrásul, a nap mint tőkealap, ez a kedvenc fordulatod, szakszavad, a nap az örök visszatérő, a mindennél többet érő, amiből a többlet fakad. Itt akad el az ész, az én eszem, és nem elég, hogy nem eszem, itt rendre ugrik egyet az eszmeftuttatás, mint tú a lemezen, mondván, hogy ami a nap az égen, az a cár a földön: áldás.

Meredek váltás, azért mondod így, hogy én is értsem: a nap hevét, a cár nevét dicséri minden élő; a nappal kelünk, a cárral merünk, merünk több lenni önmagunknál. Nem is kell hozzá inni, csak hinni benne, hinni, oly sokra vinni, amiről mi, kisragadozók, nem is álmodhatunk már: akkora dicsőség vár, amitől a magunkfajta a bőréből csakugyan kiugrabugrál. Egy lord kancellár nyaka köré kulcsolódni, jó mi? Lehetsz bármi: egy kanonok fején csuklya, egy spanyol infánsnő muffja! Hát miért ne várná el a cár, hogy magunkat adjuk, a legjavunkat, ha az ő jóvoltából van esélye kijönni belőlünk a maximumnak? A cár is keleten kel, nyugaton nyugszik, de csak akkor nyugszik el, akkor tér nyugton nyugovóra, akkor lesz szüksége a belőletek készült selymes takaróra, folytatod az okfejtést, akkor tér vissza a nyugalma, ha ti kelletek, ha sikerült jó áron elkelnetek: akár minden negyedik rubel a büdzsében, vagy ötödik, jöhet tőletek.

Neki kétféle zsákmánya van, vetem közbe loholás közben, a rubel meg a terület. A cár, jól tudom a leckét?, északi nap: inkább esőzik ezüstöt, mint aranyat. Ő a főkereskedő, ő a birodalomban az első kalmár, hozzá csapódik útközben minden illeték, adó, vám, tized, neki duzzad a kincstár.

Minden prémvadász érte emel rátok kezét, neki passzol tovább titeket, és a cár rendszerint elégedett, bejön a számítása. Mire értékesültök, többszöröződik a felvásárlás ára, egy rubelből öt is lehet, ezerből ötezer lehet, bár sosem elég belőletek. Ezüstpénz helyett, amiből nem sokat veret, ti vagytok a valutája, ti meg a marhák, a hétszer cserzett marhabőr. Az ezüstöt nem utálja, csak kevés a lelőhely, a bánya, szűkös az ezüstkeret, így aztán amit kivihet, lehetőleg ezüstre váltja.

Sok ezüstöt eszik sok-sok katonája, vágom rá, főleg a tisztje; sok a külföldi közte, skót, francia, osztrák, dán vagy litván, üldözött protestánsok, hétpróbás harcosok: azoknak dupla zsold jár.

Ezért is kell nektek hasznót hoznotok, az okfejtést most erre fordítod, még hozzá busásat, mert fegyvert is vennie kell a sok-sok katonának, lőfegyvert, hollandit, németet, tusásat. Fel kell zárkóztatni a sereget, hogy legyűrje a svédeket, szétverje a lengyeleket, ki kell tolni a határt északon, szabad kilátást szeretne a balti tengerablakon, meg szívesen rákönyökölné a Krímre, hogy szemmel tart hassa Konstantinápolyt.

Itt nem csapsz le a kínálkozó rímre és nem részletezed, milyen viszonyt ápol törökkel-tatárral, csak annyit jegyzel meg: Majd ha lesz ember, aki egy rendes tengeri hajót a cárnak összeácsol, akkor nem megszabadulni fog a temérdek árbofcától, nem Angliának ad el hajókoletet és rengeteg tilolt kendert, valamint hajótest-szigetelőnek tengernyi kátrányt, hanem saját flottája szántja a Fekete-tengert és vízen sem szenved többé katonai hátrányt.

Én ezt nem nagyon tudom hová tenni, a mi személyes revírünk ehhez a tengeri viszonylathoz képest egy négyzethüvelyknyi. Egyébként jól beosztjuk egymás közt a tajgát, egyetlen kisragadozó sem igyekszik megsokszorozni a birodalmát. Talán ezért is maradtunk ilyen szépek, ilyen jelentéktelenek, s épp ezzel támasztunk szükségletet, túlzót. Ilyen, mint mi, a jelek szerint az emberek közt kevés van. Vagy aki van, az nem látszik. Ott vagyokban, területben, satöbbiben állandó növés van. És valami mindig hibádzik. Ezt is tőled tudom.

Megvan mindene a cári napnak, fénye, ereje, feleled erre, csak a fogatkozás nem kenyere. Ahová egyszer besüt, bevilágít, onnan soha nem tágit, csak a kereteken, csak a határokon, azokon mindig: Kazanytól Asztrahánig, Kijevtől Minszkig. Hiába intik, hiába szorítják vissza részlegesen, összeszedi özönnyi sugarát, valamennyit belőle kibocsát, pár tízezer katonát, és már ott van újra odaát végzetesen. A hódítás italát nem unja, odatölti magát, odatolja, ő a harmadik Róma, Augustus egyenes folytatója, Bizánc jogos utódja, a romlás gátja; a vak is látja, mi a jele, a sas, naná!, a nap madara. Van két feje, van arany jogara, országalmája, nem is egy koronája, ez ám a pálya!, keletre lecsap, nyugatnak beint, itt is van, ott is van, a szárnya kiterjed, egyre feljebb és feljebb, őriz és védelmez, elragad és elvesz – de mi, figyelmeztetsz, el ne szalasszuk, ki ne hagyjuk, mert az égbe felvisz, a nagyok közé felvesz!

Hát nem tudom, végül is mi jobb, melyik jelmez: élve aranykalitkába téve menni Iszfahánba, a sáh udvarába, vagy tízezer írha egyikének lenni és követajándékként megérkezni a bécsi Burgba? Vagy akkora révbé érés-e, hogy a tajga fia (én, én, én!) háromszáznegyvenedmagával egy palást bélése, egy királyi palásté, történetesen a francia vagy az angol királyé, a házasodás bajnokáé? Vagy úgy jutok a csúcsra (én, én, én!), ha megörökítenek, és a szintén keletről importált fatáblán egyszálször ecsettel festve fénylek egy

bruges-i menyegzőn vagy kézfogón, ahol a vőlegényen (a férjen?) lógva a menyasszonyt gyászolom? Nem tudom. Vagy inkább nyakba vetve simulok félig egy női felsőtestre, szépre, fiatalra, tökéletesre, esetleg panyókaformán egy aktot övezek, teltet, érzékít, egészségeset? Vagy földi karrierem netovábbja egy főrabbi fővege, egy hercegnő boája?

Igenis, érzem úgy, okítasz, hogy nem éltem hiába, mert az nem élet, hogy valaki egy gombaette üregben lakik, egy farönkben, nyáron undorító egeret zabál, télen bogyókon teng, a méteres hó alá búvik. Az ilyen örüljön, ha lelővik, ha csapdába téved! Jó, legyen tompított hegyű a nyíl, és csapófa üsse azonnal agyon, ne fogja vas, ha odacsalja a csalétek, hadd mondjon búcsút mihamarabb a teste melegének. Most egy dicsének következne, mondod, apoteózisa annak, hogyan emelkedik fel a lélek, egy prémhordozóé, a magasabb szférákba. Igen, az állati tudat. Nem úgy, mint a tavaszi hólé, nem, nem oszlik el, nem szívja fel a világpára, nem viszi el, nem ejti vissza cseppenként a szülőtajgára. Nem, ez emelkedik, egyre feljebb, szinte szárnya nő, mondod, szinte szárnyal!, és mitől?, attól a tudattól, hogy nem azonos azzal a nyomorú árnyal, aki volt, azzal a kisragadozóval, aki még kisebb préda után loholt, nem azonos a minimalitással, ami rutinszerűen jutott neki, az animalitással, ami a létben kiúttalan keringeti, hanem minden egyes szárnycsapással jobban azonos a szabadsággal, hallod?, azzal, hogy ára van!, ára!, az viszi egyre feljebb, hogy kitörhet innen valahára, az életen túl értelmet nyerhet, ez húzza egyre feljebb, hogy az árnak nincs határa, hogy szükség van rá, rá van szükség!

Ez ökörség, mondom.

Te (te, te) nem hallod, hogy repes, pirítasz rám, az állati tudat, nem hallod, a szíve hogyan verdes, mert te (te, te) nem hiszel!, de neki, az ő fülének, a tudat szívének, az állati elmének ez a legszebb ének, ha végre duruzsolnak a szirének, hogy vége ennek a vegetatív izének, a testi kényszerűségnek, a tucatlétnek; tárgyasulhat végre, értékesülhet a piacon! Nincs ennél mennyeibb érzés, nincs nagyobb jutalom; saját szívverését hallja, a piac érverését: elsülni!, ezt dobogja, értékesülni!, ezt kopogja, felszökni!, ezt dübörgi, jó magasra!, ezt üvölti. Te vagy az árak napja, az árak cárja, hozsánna néked, prémek királya, ezt hallja, királyok prémje, szőrmék császára, minden a te jöttödöt várja, Peking, Buhara, Lipcse, Prága – Párizs, London se várjon hiába!

Ezért jön ide, Szibériába a cár?, kérdezem, illetve, a cár képe, illetve, a cár képe sem, az se nagyon, a cári érme, a cár ezüstje, nem, abból amúgy is kevés van, tessék megtermelni, hogy legyen!, ugye, ez a mi dolgunk?, kérdezem.

Hogyne, feleled, ti csak nyerhettek ezen az üzleten, világgá mehettek, híresek lehettek, világpolitikai tényezők, mi több, világkereskedelmi egyenértékek lehettek, az ezüst helyébe léphettek, ott prémhettek, prémhedezhettek a világ fején és nyakán, a világ hátán és ágyékhajlatán, egymásnak köszöngethettek, egymásra csilloghattok, kacsingathattok azzal a lyukkal a szemetek helyén, csóválhatjátok a levágott farkatok, integethettek vele, helló coboly, helló hermelin, helló nyest, helló nyuszt, helló menyét! Ti persze nem tudjátok, nem is kell tudnotok, milyen pontosan jelzitek mindenkinek a helyét, és főleg azét, azokét, aki nem bújhat beléd, belétek, nem ölthet magára titeket, törvény tiltja neki, királyi rendelet. Ti se vagytok egyformák, hát még az emberek!

Ezért küld ide, kérdezem megint, Szibériába, szolgáló népeket maga helyett a cár, hogy prémben borítsa Nyugatot-Keletet, mert azok nem ismernék fel egymást, nem tudnák

hányadán állnak a másikkal? Hát hol élnek ezek, miféle jelzés nélküli, kaotikus vadonban, hogy nekünk kell elmondanunk nekik, hogy ők kicsodák, milyenek vagy milyenek legyenek, vagy hogy a világban, az ő világukban a helyük hol van?! Ezért jönnek ide a cár kozákjai, ezért ez a nagy kozákjárás, ez a folyamatos határbejárás, ezért fordul felénk tüntető figyelemmel a cár, a föld egytizedének napja, mert a fejlett Nyugat magától nem lát az orránál tovább? Hát mi a Nyugat, a világ vakja? És mi, prémek, a vak botja?

Erre kitörsz, hülye vagyok, ordítod, és az is maradok! nem értem az áldozatot, az áthozatot, az átforgatott érték lényegét, állat vagyok, bömbölöd, és az is maradok, leragadt kisragadozó, aki a saját bűzét szereti szagolni, aki a bűzmirigyével próbálja felhőbe burkolni a napot, a bűdöset mondja illatozónak, az illatot tartja orrfacsarónak, az ilyen soha nem fog az érzékiből kibúzózni, soha nem ugorja meg a nagy szaltó mortálét, hogy annak lássa, ami, aranynak!, a szőrét, a lenyűzöttat.

Szóval ezért jönnek a prémvadászok, mondom inkább, mint kérdezem, miután kivágta utolsó adudat, az aranyat, szóval ezért jönnek telente, kezükben faráma, hogy ráhúzzák a kifordított bőrt, az irhánkat, hogy rávegyék a száradásra, és utóbb megtördelve, megpuhítva vigyék tavasszal leadásra. Az alantas hústestet pedig miután felszeletelik, nagyobb csapdába teszik, medvecsalinak, farkascsalinak. Falkában jönnek a prémvadászok, már vagy száz éve jönnek. Flintával lődöznek, kutyákkal üldöznek, azután csapdázanak, azután töröznek. Ha igazak a számítások, sose igazak, mindent túlbecsülnek, de ha az adatokat alsó hangon adják, akkor is leadtak száz év alatt vagy hétmillió coboly gerezrát. Száz éve a cár birodalmát ennél nem sokkal többen lakták. Őket is pusztítják járványok, háborúk, mégis valahogy többen lesznek. A cobolyok meg lassacskán kivesznek.

Mi ez az önsajnálát, torkolsz le ezen a ponton, az ember nem állat! Bár részese a fajok versenyének, élharcosa is az együttműködésnek. Ha akarjátok, máris épít belőletek egy katedrális! Szőrmeszékesegyház! Hát ez se jó nektek? Ott lehettek a falon. A gerezna passiója. Hát ez sem elég tiszteletnek? Ti ellene vagytok minden kegyeletnek, minden kultúrának, minden értelmes keretnek? Veletek nem érdemes kezdeni, veletek csak végezni lehet!

Lehet, mondom erre halkan, lehet. Mi az ember, erre sincs felelet. Arra sincs, hogy mért vesz minket, mért visz minket, nap küldötte, cár szolgálja, mért ad értünk üveggolyót, cserépbogyót, gombot, pitykét, csupa bizsu csecsebecsét, azonkívül égetett szeszt, mikor erre nincs is szükség? Simán elvehetne minket tőlük, őslakóktól, evenkiktől, jakutoktól, mint ahogy mást elvesz tőlük, feleséget, gyereket, akit csak túsul vehet.

Üveggolyót, cserépbigyót cseretárgynak, ezt csupáncsak?!, csapsz le rögtön, akkorát szól, mint egy rönkfa, mint egy rám csapódó csapda. Hát a kiskés, hát a nagykés, hát a fejsze, hát a bogrács?! Civilizációs ugrás! Mert a prémet eleinte ingyen adták, úgy ám, a mi őslakóink önként, sőt kacagva adták! Pénzt ezek még sose láttak, rátok sem igen vadásztak, a fáról épphogy csak lemásztak, rénszarvas göncökben jártak. Szépen kértük, lőjenek, gyérítsenek titeket, sokan vagytok, szaporodtok, ezzel a nagy Természetnek is csak besegítenek. De hát vadászok ezek? Sose lőttek eleget. Hiába a csecsebecse, mást is kellett nekik adni, nyomatékot a kérésnek: néhányat le kellett fogni.

Egy év, kettő, három, fakunyhóba zárom: mit akarnak?, kapnak enni! – tessék a prémet letenni, a megszábot mennyiséget, a megadott napon. Vagy ha nem: a feleséget, a gyereket eladom, néhányukat el kell adni!, a rabszolgapiacon. Így volt, igaz? Ha a főnök az a zálog,

ötször annyiért kiváltod, amennyi az éves beszolgáltatásod, bigyó mellé kapsz egy bádóg étkészletet, ráadásnak egy varrótűt, amivel a rongyaidat fércelheted. Így volt, igaz?

Mér?, a mongol tűt se adott, csak behajtotta a jaszakot, így hívták a húségadót; tőlük vettük, na de hogy felfejlesztettük! Hú, ezek a tajgalakók! Csenevészek és sötétek. Mihez voltak ezek húék? A teremtés kezdetéhez. Az életet átaludták, vérfertőztek, nem dolgoztak, azt se tudták, mi az érték: ez komoly?, a coboly? Nem volt mese, megtanulták! Nem megtanulni, az lett volna vétek. Amint a cár alá betértek, beveztek a világ áramába, be a pravoszláv irgalomba, a mi erkölcsi rendszerünkbe, ahol senki sem goromba, túszt is csak akkor öltünk, ha a prém-adó késett, bekapcsolódtak az árucsereforgalomba, előre léptek vagy hétezer évet, nem ezt hívjuk haladásnak?

De ha lázadsz, mondtad nekik, mondod nekik, itt vannak a tűzgyegek, de ha nem hozod a szőrmét, a negyvenes füzéretet, amikért én lovat veszek, házat veszek, földet veszek, hát én közétek lövötek! Legjobb az „agyinyeczek”, mondtad nekik, mondod nekik, a feketék, a selymesek, szőrük tömött, egyediek, azok a cár védencei, Európa kedvencei, azok a nagy üzletek, a világnagy üzletek, csilivili cserépbogyót adok értük hetvenet. Ezt is mondd, azt is mondod, én meg várom, lesz-e reggel, eljön-e, lesz-e zsákmány, milyen áron, kiold-e a pecekállvány, ha a csalit birizgálom, kiold, persze, vagy a hurok rándul össze, kapja el a torokfoltom, felcsapódom, rántóhurok, és egy ágon himbálózom, bim, bam, bim, bam; ilyet rengeteget láttam, távozást a fuldoklásban, nem éppen a mennyek fele.

Menjél vele, te hitetlen, te elidegeníthetetlen, te tárgyasulni képtelen, menjél vele a pokolba, ha az vár minden cobolyra! Bim, bam. Neked aztán festhetek prémmel bélelt egeket, uralkodó vállakat, milliomos fejeket, hamvas női testeket, átlényegült életet, dicső terméklétet, olthatatlan szőrmeszomjjal élő istennépet, *crème de la crème*-et! Te ezt mind nem érted, te nem értesz semmit. Az ég neked zárva, csökött! Harangozz a semmi fölött, az a tied, az a csapda, az az örök!